

ŽIVOTNOST GOVORA ARDALIĆEVE BUKOVICE

Sažetak: U članku se donosi izbor od petnaest riječi iz knjige V. Ardalić, *Bukovica: narodni život i običaji*, odnosno iz rječnika kojim je prof. Živko Bjelanović opremio knjigu. Autor uspoređuje izgovor i značenje tih 15 riječi (kao npr. ćutiti, ižinjati, pentati...) koje se i danas čuju u Bukovici, s govorima u skradinskom zaleđu, konkretno s mjesnim govorom Bratiškovaca, govorom u naseljima Dalmatinske zagore te govorom gradova Šibenika i Splita.

Ključne riječi: govor Ardalićeve Bukovice, petnaest riječi, Bratiškovci, Dalmatinska zagora, Šibenik i Split

Prof. dr. sc. Živko Bjelanović (urednik knjige) pišući o vrijednostima Ardalićeve knjige „**Bukovica: narodni život i običaji**“ napisat će, između ostaloga, „da su dosadašnje vrijednosti Ardalićevih tekstova najpotpunije izražene s dijalektološkog, leksikografskog i onomastičkog stajališta“, s čime sam u potpunosti suglasan. Potaknut tom idejom izabrao sam petnaest riječi iz rječnika ove knjige, koje se i danas čuju na području Bukovice, te sam ih doveo u vezu s govorima naselja u skradinskom zaleđu, konkretno s govorom Bratiškovaca, govorom grada Šibenika i Splita, te govorom naselja u Dalmatinskoj zagori. Od 1030 riječi u knjizi Vladimira Ardalića: „Bukovica, narodni život i običaji“, slobodnim odabirom uzeo sam petnaest riječi s namjerom da pokažem kako se te riječi iz Ardalićeve knjige izgovaraju danas na području Bukovice, Bratiškovaca, Šibenika, Splita i Dalmatinske zagore. Uspoređujući izgovor tih riječi na navedenim prostorima, neke od njih imaju isto ili slično značenje, neke čak i više značenja, a neke sasvim drugačije značenje od onoga kako je to zabilježio Ardalić u svojoj knjizi. I različiti naglasci na istim riječima utjecali su na njihova različita značenja.

Izabrao sam ove riječi: ćutiti (u značenju: slušati), gĀštati (koštati), ižnjati (snaći se), j†miti (riješiti se), k'ntati(pjevati), kríviti (plakati), napr'bijati(izudarati), ok'prčan (snalažljiv), pšmen (pohlepan), pĀndrati (brati), pĒntati(lagati), sv,†titi(udariti, pogoditi), š†mati (poštivati, poravnati), ucécati(ubiti), v,†liti (zgriješiti) i v†liti (nedostajati).

Riječ ćutiti (slušati) čuje se i u Bratiškovcima, ali se pored nje još čuje i „muć†“(-*Bolje ti je mući*); u Šibeniku imate „ćútiti“ (u značenju *osjećati*), u

Splitu „**ćútit**“ (u značenju: 1. *doživjeti što na određeni način*; 2. *Reagirati tjelesno ili duhovno na vanjski podražaj, osjećati npr. kakav miris, nevolju*; 3. *Biti u određenom psihofizičkom stanju, osjećati se slab, nemoćan, bez snage*), a u Dalmatinskoj zagori čuje se „**slušati**“, ali i „**mučati**“. Što se tiče riječi **gĀštati (koštati)** Braškovljani je upotrebljavaju u značenju „**uživati**“, Šibenčani „**uživaju**“ i „**guštaju**“, Splitsani govore „**guštat**“, dok stanovnici Dalmatinske zagore „**guštiraju**“ i „**guštaju**“.

Iž'njati (snaći se) čuje se u Bratiškovcima u istom značenju; Šibenčani kažu „**ižinjaj**“ u značenju „**izumi**“, Splitsani tu riječ ne upotrebljavaju, a u Dalmatinskoj zagori čuje se „**ižinjati**“, u značenju kad „*nekoga treba uplašiti, kad nešto treba slagati*“, ali i kad treba „*napraviti neki plan, npr. plan izlaska iz recesije*“. Riječ **j†miti (riješiti se)** Braškovljani ne poznaju. Oni za tu riječ imaju „**ukrasti**“ i „**zgrabiti**“, Šibenčani kažu „**čapiti**“, Splitsani „**ukrest**“, a žitelji mjesta u Dalmatinskoj zagori pak vele „**uzeti**“, „**skinuti**“, a čuje se i „**jamiti**“.

K'ntati (pjevati) za Braškovljane znači „**zbrajati**“, Šibenčane „**računati**“, Splitsane „**kontat**“, a u Dalmatinskoj zagori čuje se „**brojiti**“ i „**računati**“. Riječ **kríviti (plakati)** ima sasvim drugo značenje. Tako u Šibeniku znači „**izvijati**“ i „**savijati**“, u Bratiškovcima se ta riječ izgovara kao i u Bukovici „**kriviti**“ (- *Šta ti je, šta se kriviš. Kako bi se tek krivivo da sam te dobro izmarisa zbog pustih jedinica*); u Splitu kažu „**krivít**“, a čuje se i u Dalmatinskoj zagori - „**kriviti**“.

Npr. 'bijati (izudarati) česta je riječ u Bratiškovcima. Znači da nekoga treba „*jako istući*“ ili je već „*istučen*“ (*naprobijan*); Šibenčani tu riječ ne poznaju, Splitsani govore „**naprobivat**“, a tako je izgovaraju i stanovnici mjesta u Dalmatinskoj zagori. Riječ **pšmen(pohlepan)** kažu i Braškovljani u istom značenju, Šibenčani tu riječ ne spominju, kao ni Splitsani, a u Dalmatinskoj zagori ona se čuje u izvornom značenju - „**pišmen**“, a znači osobu koja „**lako mijenja odluku**“.

Riječ **pĀndrati(brati)** čuje se u Bratiškovcima i znači „*brzo ubrati plodove s trišnje, šljive, kruške, barakokule, voćke*“. Pundra se kad se osoba boji da je netko ne vidi ili da je ne uhvati u krađi. U Bratiškovcima se kaže: -*Uberi, ali ne lomi i ne pundraj. I pazi da ne padneš s trišnje*. Ova se riječ ne čuje ni u Šibeniku, ni u Splitu, a ni u Dalmatinskoj zagori. Što se tiče riječi **pĒntati(lagati)**, ona se u Bratiškovcima govori, ali ne u velikom postotku, i najčešće ima značenje da „*nekoga treba nagovarati na nešto*“ (-*Ne puntaj ih da se tuku*); Šibenčani i Splitsani je ne izgovaraju, a u Dalmatinskoj zagori čuje se u značenju „**nagovarati**“. Uz ovu riječ u Bratiškovcima češće se čuje -**tentati** (*nekog nagovarati na nešto, najčešće na svađu*).

Št'mati (poštivati, poravnati) je zanimljiva riječ koja se čuje i u Bratiškovcima i u Dalmatinskoj zagori; Šibenčani i Splitsani je ne izgovaraju.

(*Štimadur* je osoba koja vrši štimavanje, koja vrši procjenu štete. Npr. kad stoka uđe u tuđe imanje i napravi znatnu štetu, dođe poljar koji procijeni koju štetu treba namiriti oštećenom vlasniku. Najčešće se počinitelj štete i oštećeni vlasnik dogovore oko naplate štete kako ne bi odlazili na sud). Riječ **uc^Tcati (ubiti)** čuje se samo u Bratiškovcima (-*Ucecat ću te ka zeca*). Ova se riječ ne čuje ni u Splitu, ni u Šibeniku, ni u Dalmatinskoj zagori.

V, „**liti (zgriješti)** i v†**liti (nedostajati)** čuje se u Bratiškovcima, i to kao „**váiliti**“ (hvaliti), „**v†liti**“ (nedostajati, manjkati) i „**v, liti**“ (pogriješiti); u Šibeniku se čuje „**f, liti**“ (pogriješiti) i „**fáiliti**“ (hvaliti); u Splitu „**f, lit**“ (pogriješiti), „**fáilit**“ (hvaliti se) i „**f†lit**“ (nedostajati, manjkati) i u Dalmatinskoj zagori „**f†liti**“ (nedostajati), „**f†liti**“ (promašiti) i „**hv, lit**“ (pohvaljivati).

Dobro je spomenuti da je govor Bukovice jedan od onih govora istočnohercegovačkog tipa koji su razmješteni izvan istiočnohercegovačkog matičnog prostora.

Literatura

1. Anić, Vladimir (2007.), *Rječnik hrvatskoga jezika*, EPH Zagreb i Novi Liber Zagreb.
2. Ardalić Vladimir (2010.), *Bukovica: narodni život i običaji*, (priredio Ž. Bjelanović), SKD Prosvjeta, Zagreb.
3. Gusić, Ivica i Gusić, Filip (2004.), *Rječnik govora Dalmatinske zagore i Zapadne Hercegovine*, Vlastita naklada, Zagreb.
4. *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (2002/2004.), EPH Zagreb i Novi Liber Zagreb.
5. Jakovljević, Ivo (2007.), *Veliki rječnik šibenskih riči... (I. i II. dio)*, POP@POP, Šibenik.
6. Karabuva, Velimir (2011.), *Osobni zapisi* (rukopisi knjige u pripremi: „Govor i narodni običaji Bratiškovaca s rječnikom“, „Govor grada Skradina i njegovih 20 naselja s rječnikom“ i „Govor grada šibenika s rječnikom“).
7. Livaković, Ivo (2007.), *Šibenske berekinade, funcutarije i maškarade*, Šibenski list i Slobodna Dalmacija, Šibenik.
8. Magner F., Thomas i Jutronić, Dunja (2006.), *Rječnik splitskog govora*, Dubrovnik University Press i Dureux, Zagreb.
9. Petrić, Željko (2008.), *Splitski rječnik*, Naklada Bošković, Split.

Velimir Karabuva

UDC: 811.163.42'282 (497.5-3 Bukovica)

Preliminary communication

THE VITALITY OF SPEECH OF ARDALIĆ'S BUKOVICA

Abstract: *This article focuses on a selection of fifteen words from the V. Ardalić's Bukovica: folk life and customs, and the glossary prepared by Language of prof. Ž. Bjelanović. The author compares the pronunciation and meaning of these 15 words (such as silent, ižinjati, pentati ...) which are still heard in Bukovica, with their usage in n Skradin background, specifically with local Bratiškovaca speech, speech in the Dalmatian hinterland villages and towns of Sibenik speech and Split.*

Key words: *speech Ardalic Bukovice, fifteen words, Bratiškovci, hinterland, Sibenik and Split*

Velimir Karabuva

UDC: 811.163.42'282 (497.5-3 Bukovica)

Comunicazione precedente

VITALITÀ DEL DISCORSO DI BUKOVICA DI ARDALIĆ

Riassunto: *Questo articolo è una selezione di quindici parole dal libro di V. Ardalić, Bukovica: vita e costumi popolari, infatti dal linguaggio di prof. Ž. Bjelanović chi ha dotato questo libro. L'autore mette a confronto la pronuncia e il significato di queste 15 parole (come per esempio ćutiti, ižinjati, pentati...) che sono ancora presenti in Bukovica con i discorsi a sfondo di Scardona, in particolare con il discorso locale di Bratiškovci, il discorso nei villaggi della retroterra dalmata e il discorso nelle città di Sebenico e di Spalato.*

Parole chiave: *discorso di Ardalic di Bukovica, quindici parole, Bratiškovci, retroterra dalmata, Sebenico e Spalato.*